

МАТЕРІАЛИ
ДРУКУЮТЬСЯ
УКРАЇНСЬКОЮ,
АНГЛІЙСЬКОЮ
ТА ПОЛЬСЬКОЮ
МОВАМИ

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА СОЦІАЛЬНА РОБОТА № 1, 2024

заснований у 2023 році

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор –

ЦЮПРИК Андрій, доктор пед. наук, доцент

Заступники головного редактора

ГОНТАР Зоряна, кандидат наук з держ. упр., доцент

ЛОГВИНЕНКО Вікторія, кандидат філос. наук, доцент

Члени редакційної колегії

БАЛДИНЮК Олена, кандидат пед. наук, доцент;

ГРИЦАНЮК Віта, кандидат політ. наук, доцент;

ДЯКОНА Антоніна, доктор наук, професор;

КОВАЛЬЧУК Віктор, кандидат наук з держ. упр., доцент;

КОСТИШИН Емілія, кандидат іст. наук, доцент;

ЛАЗОР Оксана, доктор наук з держ. упр., професор;

ЛАЗОР Олег, доктор наук з держ. упр., професор;

ОСЕТРОВА Оксана, доктор філос. наук, професор;

ПАСІЧНИК Василь, доктор наук з держ. упр., доцент;

ПЛАТАШ Лариса, кандидат пед. наук, доцент;

ЮНИК Ірина, кандидат наук з держ. упр., доцент;

ЯРЕМЕНКО Олександр, кандидат наук з держ. упр., доцент.

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ

Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності (ЛДУ БЖД)

ЗАРЕЄСТРОВАНО

Національною радою України з питань телебачення
і радіомовлення: Рішення № 414 від 22.02.2024

Збірник внесено до переліку наукових фахових видань України
як друковане періодичне видання категорії «Б» Наказ МОН України № 920
від 26 червня 2024 року (додаток 6)

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ЛДУ БЖД
(Протокол № 3 від 31.10.2024 р.)

Літературний редактор

Падик Г.М.

Відповідальний редактор

Нагірняк М.Я.

Комп'ютерна верстка

Молодецька О.І.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

ЛДУ БЖД, вул. Клепарівська, 35, м. Львів, 79007

Контактний телефон:

(099) 60 66 532

E-mail:

ldubgd.soc@gmail.com

Збірник наукових праць «Публічне управління та соціальна робота» видається з 2023 року. Запланована періодичність – 2 рази на рік. Тематична спрямованість: проблеми соціальної роботи, публічного управління, історії соціальної роботи та публічного управління.

Здано в набір 30.09.2024. Підписано до друку 31.10.2024.
Формат 60x84⁸. Ум. друк. арк. 9,88. Зам. № 1224/818. Наклад 150 прим.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний. Цифровий друк.
Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.

ЗМІСТ

**Г. П. Васянович, Р. В. Лаврецький,
М. Я. Нагірняк**

ДУХОВНІСТЬ ЯК ГОЛОВНИЙ
ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНО-
ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО
СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

43

**Н. Я. Вовчаста, Т. І. Рузяк,
О. І. Чорнописька**

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ВИКЛАДАЧА
ДО УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНОЮ
ДІЯЛЬНІСТЮ У ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ
ПРАЦІВНИКІВ

52

Е. І. Костишин, Ю. О. Шевців
СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ,
ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД
ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ

58

В. М. Логвиненко

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ
РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ
ІНТЕГРАЦІЇ РЯТУВАЛЬНИКІВ,
ЯКІ ОТРИМАЛИ ІНВАЛІДНІСТЬ

65

Л. С. Тимків

ДІАГНОСТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ
СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ
У РОБОТІ З ДІТЬМИ
ТА СІМ'ЯМИ

70

А. Ф. Лозинський, С. О. Лозинська
ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-
ПОЛІТИЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ
УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ В
РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

76

А. Я. Цюприк

ПРИНЦИПИ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ
ПОБУДОВИ ПРОГНОСТИЧНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕОРІЇ
У ПІДГОТОВЦІ СОЦІАЛЬНИХ
ПРАЦІВНИКІВ

80

CONTENTS

**H. P. Vasyanovych, R. V. Lavretsky.,
M. Ya. Nahirniak**

SPIRITUALITY AS THE MAIN
FACTOR OF THE NATIONAL
AND PATRIOTIC EDUCATION
OF THE PERSONALITY
OF THE FUTURE SOCIAL WORKER

**N. Ya. Vovchasta, T. I. Puziak,
O. I. Chornopyska**

TEACHER'S ACTIVE APPROACH
TO THE MANAGEMENT
OF EDUCATIONAL ACTIVITIES
IN THE TRAINING OF FUTURE
SOCIAL WORKERS

E. I. Kostyshyn, Yu. O. Shevtsiv
SOCIAL SUPPORT FOR CHILDREN
VICTIMS OF THE ARMED CONFLICT
IN UKRAINE

V. M. Lohvynenko

FEATURES OF PROFESSIONAL
REHABILITATION AND SOCIAL
INTEGRATION OF RESCUERS
WITH DISABILITIES

L. S. Tymkiv

DIAGNOSTIC COMPETENCE
OF SOCIAL WORKERS
IN WORKING WITH CHILDREN
AND FAMILIES

A. F. Lozynskyi, S. O. Lozynska
TRANSFORMATION OF SOCIAL
AND POLITICAL PRIORITIES
OF THE UKRAINIAN MILITARY
DURING THE FIRST WORLD WAR

A. Ya. Tsiupryk

PRINCIPLES AND REGULATIONS
OF BUILDING A PROGNOSTIC
PEDAGOGICAL THEORY
IN THE TRAINING
OF SOCIAL WORKERS

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1319/2024-1-9>

Е. І. Костишин, Ю. О. Шевців

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3890-6831> – Е. І. Костишин

<https://orcid.org/0000-0002-9480-8996> – Ю. О. Шевців

yulia.shevtsiv@gmail.com

emilia.kostyshyn@gmail.com

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ

У статті розглядається проблема соціальної підтримки дітей, які постраждали від збройного конфлікту в Україні. Актуальність теми обумовлена значними втратами серед дітей, викликаними війною, а також психологічним насильством та фізичними травмами. На основі даних порталу «Діти Війни» та досліджень вітчизняних вчених, в статті проаналізовано наслідки війни для дітей, зокрема гуманітарну кризу, психосоціальні травми, освітні потреби та необхідність соціальної інтеграції.

Основну увагу приділено необхідності впровадження комплексних програм соціальної підтримки, що включають фінансову, емоційну та інформаційну допомогу, а також доступ до медичних і освітніх послуг. Розглянуто роль міжнародних організацій, таких як ЮНІСЕФ, у забезпеченні підтримки дітей, а також діяльність українських благодійних організацій. Визначено правову базу для соціальної підтримки дітей в умовах війни.

Висвітлено аспекти гуманітарної кризи, зокрема потребу в психосоціальній підтримці для подолання травм. Досліджується важливість відновлення освітнього процесу, доступу до медичних послуг і соціальної інтеграції дітей, а також вплив міжнародних стандартів захисту прав дітей. Важливими аспектами є роль недержавного сектору в реалізації соціальної підтримки через програми, що забезпечують психосоціальну реабілітацію, розвиток навичок і підтримку дітей з особливими освітніми потребами. Дослідження підкреслює, що соціальна підтримка дітей у війні є критично важливою для їхнього майбутнього та стабільності суспільства в цілому.

В статті підкреслено важливість створення безпечного середовища для дітей, їхньої психологічної реабілітації та забезпечення освіти як критичних елементів для відновлення та інтеграції дітей у суспільство. Автори закликають до активізації зусиль щодо реалізації ефективних програм соціальної підтримки, що сприятиме покращенню якості життя дітей, які пережили збройний конфлікт.

Ключові слова: соціальна підтримка, соціальні послуги, соціальний захист, соціальна робота, діти, збройний конфлікт, війна.

Е. І. Kostyshyn, Yu. O. Shevtsiv

Department of Humanities and Social, Lviv state university of live safety, Ukraine

SOCIAL SUPPORT FOR CHILDREN VICTIMS OF THE ARMED CONFLICT IN UKRAINE

Annotation. This article examines the issue of social support for children affected by the armed conflict in Ukraine. The relevance of the topic is underscored by significant losses among children caused by the war, including psychological violence and physical injuries. Based on data from the «Children of War» portal and research by domestic scholars, the article analyzes the consequences of the war for children, particularly the humanitarian crisis, psychosocial trauma, educational needs, and the necessity of social integration.

The focus is on the need to implement comprehensive social support programs that include financial, emotional, and informational assistance, as well as access to medical and educational services. The role of international organizations, such as UNICEF, in providing support for children is discussed, alongside the activities of Ukrainian charitable organizations. The legal framework for social support for children in wartime conditions is also defined.

The article highlights aspects of the humanitarian crisis, particularly the need for psychosocial support to overcome trauma. It explores the importance of restoring the educational process, access to medical services, and social integration for children, as well as the impact of international child protection standards. Key aspects include the role of the non-governmental sector in implementing social support through programs that provide psychosocial rehabilitation, skill development, and support for children with special needs. The research emphasizes that social support for children in wartime is critically important for their future and the stability of society as a whole.

The article underscores the importance of creating a safe environment for children, their psychological rehabilitation, and ensuring education as critical elements for the recovery and integration of children into society. The authors call for intensified efforts to implement effective social support programs that will improve the quality of life for children who have experienced armed conflict.

Key words: social support, social services, social protection, social work, children, armed conflict, war.

Актуальність проблеми. Тема соціальної підтримки дітей, які постраждали від збройного конфлікту в Україні, є надзвичайно актуальною в умовах триваючої війни, яка вже кілька років завдає значної шкоди як фізичному, так і психічному здоров'ю дітей. Згідно даних державного порталу розшуку дітей «Діти Війни» з 24 лютого 2024 року та станом на 10.09.2024 р. 575 загиблих дітей, 1599 поранених, 19546 дітей депортованих, або примусово переміщених, 1916 зниклих, 15 постраждалих від сексуального насильства, 323448 знайдено та 388 повернено [10]. Від бойових дій країни-агресора на українській території багато дітей зазнали страждань. Станом на 10.09.2024 р. статус постраждалої від воєнних дій і збройних конфліктів, мають вже майже 80 тисяч неповнолітніх українців, 99% з них пережили психологічне насильство [5]. Щонайменше 1993 дитини в Україні загинули або отримали поранення з початку повномасштабної війни в Україні, яка триває вже понад два роки. Окрім того, що постійні атаки спричиняють загибель та поранення серед найменших українців, вони приносять дітям по всій Україні втрати, шкодять їхньому психічному здоров'ю та добробуту. Половина підлітків повідомляють про проблеми зі сном, а кожен п'ятий підліток потерпає через нав'язливі думки та спогади [11].

В Україні сотні тисяч дітей опинилися в складних умовах, втративши рідних, домівки та доступ до основних соціальних послуг. Вже сьогодні українці відчувають наслідки війни. 1. Гуманітарна криза: військові дії призвели до гуманітарної кризи, що вимагає термінових заходів для захисту прав і потреб дітей, які є найвразливішою категорією населення. 2. Психосоціальні наслідки: діти, які пережили насильство і втрати, потребують спеціалізованої підтримки для подолання травм

та адаптації до нових умов. Соціальна підтримка може зменшити ризик розвитку психічних розладів у майбутньому. 3. Освітні потреби: війна деформувала навчальний процес, що може мати тривалі наслідки для майбутнього покоління. Відновлення освіти та забезпечення доступу до навчання є критично важливими для соціалізації та розвитку дітей. 4. Соціальна інтеграція: підтримка дітей, які постраждали від війни, є важливою для їхньої інтеграції в суспільство, що допоможе запобігти ізоляції та дати їм можливість відчувати себе частиною громади. 5. Міжнародний контекст: у глобальному контексті питання соціальної підтримки дітей у зонах конфлікту привертає увагу міжнародних організацій та держав, що вимагає від України активізації зусиль для відповідності міжнародним стандартам захисту прав дітей. Таким чином, дослідження та впровадження ефективних програм соціальної підтримки дітей, які постраждали від збройного конфлікту, є необхідними для забезпечення їхнього благополуччя та майбутнього, а також для стабілізації суспільства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняному науковому дискурсі дослідженню питань соціальної підтримки дітей, які постраждали від збройного конфлікту, війни, відводиться особлива увага, окремі аспекти досліджували такі вчені, як: Швець Я., та Соколова І. (порушення прав дітей під час війни російською федерацією), Коваль І. (порушення прав дітей під час війни), Журавко Т. (психологічна підтримка дітей під час війни), Потіха О., Дубровська В. (українські діти під час війни), Потіха О., Юрик Ю. (російсько-українська війна: злочини проти дітей), Осадча А. (соціальна підтримка українських дітей-біженців у республіці Польща), Петрочко Ж., Датченко Н. (забезпечення найкращих інтересів дитини в умо-

вах війни в Україні), Хахуда А. (збереження психічного здоров'я дітей в умовах війни), Костіна В. (соціальна підтримка та соціальний захист дітей з особливими потребами в умовах війни в Україні), Костишин Е., Шевців Ю. (механізми захисту дітей в умовах воєнного стану).

Метою статті є аналіз актуальних проблем соціальної підтримки дітей, які постраждали від збройного конфлікту в Україні, а також вивчення ефективних підходів та ініціатив, спрямованих на їхнє відновлення та інтеграцію в суспільство. Стаття також має на меті окреслити необхідність впровадження комплексних програм соціальної підтримки, що включають психосоціальну допомогу, доступ до освіти, медичних послуг та механізми захисту прав дітей у умовах війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальна підтримка – це система заходів і ресурсів, які допомагають людям справлятися з труднощами в житті, покращують їхнє благополуччя та забезпечують емоційний, матеріальний і соціальний захист. Складовими соціальної підтримки є: фінансова допомога – субсидії, виплати, допомога в кризових ситуаціях; емоційна підтримка – психологічні консультації, групи підтримки; інформаційна допомога – поради, навчання, доступ до ресурсів; соціальні послуги – медичні, освітні, юридичні послуги. Соціальна підтримка важлива для зміцнення соціальних зв'язків, зменшення стресу та покращення загального якості життя.

Питання соціальної підтримки дітей завжди було, є і залишиться важливим, оскільки майбутнє як України, так і всього світу залежить від того у якому середовищі будуть зростати та виховуватися діти. Продовжують бути актуальними питання щодо сутності соціальної підтримки дітей в Україні в контексті сучасних змін та збройного конфлікту.

Соціальна підтримка дітей в умовах війни в Україні регулюється низкою нормативно-правових документів: Конституція України – визначає основні права дітей, включаючи право на життя, здоров'я та освіту; закон України «Про охорону дитинства» – регулює питання захисту прав дітей, їх соціального забезпечення та підтримки; закон України «Про соціальні послуги» – встановлює правила надання соціальних послуг, зокрема дітям, які постраждали внаслідок війни; закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» – охоплює питання соціальної підтримки дітей, які були вимушені залишити свої домівки; укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів України – можуть містити конкретні заходи і програми соціальної підтримки в умовах війни;

міжнародні конвенції – такі як Конвенція ООН про права дитини, які також впливають на національне законодавство щодо захисту дітей. Ці документи створюють правову основу для забезпечення соціальної підтримки дітей під час конфліктів і кризових ситуацій.

Так постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів» регулює механізм надання статусу дітям, які постраждали внаслідок війни. Основні положення цієї постанови включають: визначення категорій дітей – перелік обставин, за яких діти можуть отримати статус, зокрема, загибель або поранення, депортація, зникнення; процедуру отримання статусу – алгоритм дій для батьків або опікунів, включаючи подачу документів до відповідних органів; права дітей з цим статусом – визначення соціальних гарантій, фінансової допомоги та інших видів підтримки.

Так, право на отримання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів має дитина, а також особа, яка на час воєнних дій, збройних конфліктів, збройної агресії російської федерації не досягла 18 років (повноліття), і в результаті: 1) отримали поранення, контузію, каліцтво; 2) зазнали фізичного, сексуального насильства; 3) були викрадені або незаконно вивезені за межі України; 4) залучалися до участі у діях воєнізованих чи збройних формувань; 5) незаконно утримувалися, у тому числі в полоні; 6) зазнали психологічного насильства [8].

Першочерговою і надзвичайно гострою потребою дитини в умовах війни є безпека, яка породжує у дитини відчуття захищеності, довіри, стабільності і впевненості, є фундаментом і водночас умовою відчуття спокою, комфорту. Якщо безпека дитині не забезпечена, біологічні потреби теж не можуть бути задоволені належним чином. При цьому, відчуття дитиною безпеки будуть залежати від різних параметрів, серед яких: вік, рівень розвитку, стать, сімейні зв'язки, соціальні зв'язки, доступ до підтримки з боку громади та її членів, і навіть психологічна стійкість дитини [7, с. 73].

Результати опитувань розкривають низку загальнонаціональних проблем, спричинених війною, як-от проблема постачання продовольства, доступ до води, засобів гігієни, ліків та фінансової допомоги. Основне занепокоєння батьків пов'язане з тим, як війна вплине на емоційний і соціальний розвиток дітей, а також із негативними наслідками втрати освітніх можливостей і страхом за безпечне майбутнє. Батьки в усіх населених пунктах одноставно прагнуть поліп-

шити здоров'я, емоційний стан і якість життя своїх дітей, а також звертаються з проханням розширити доступ до психологічної підтримки та заходів, які допоможуть їхнім дітям впоратися з цими труднощами [6].

Слід відзначити важливу роль ЮНІСЕФ (Дитячий фонд ООН) у вирішенні низки проблем, які є наслідком війни в Україні. Ключовими напрямками роботи ЮНІСЕФ в Україні є: *забезпечення доступу до освіти* (організація тимчасових навчальних закладів; підтримка дистанційного навчання та забезпечення дітей навчальними матеріалами); *гуманітарна допомога* (надання продуктових наборів та засобів гігієни; медична допомога, включаючи вакцинацію та лікування хворіб); *психосоціальна підтримка* (проведення програм підтримки для дітей, які пережили травму; навчання спеціалістів, які працюють з дітьми, у наданні психологічної допомоги); *захист дітей* (робота з місцевими організаціями для виявлення і захисту дітей, які стали жертвами насильства або експлуатації; підтримка дітей, які стали внутрішньо переміщеними або депортованими); *моніторинг та дослідження* (збір і аналіз даних про становище дітей у кризових ситуаціях; оцінка потреб дітей та ефективності програм); *партнерство з урядами та організаціями* (співпраця з урядовими структурами для покращення політики, що стосується прав дітей; підтримка місцевих НУО в реалізації програм). Ці напрямки допомагають ЮНІСЕФ забезпечувати безпеку, освіту та загальне благополуччя дітей у складних умовах.

У відповідь на виклики війни ЮНІСЕФ розпочав в Україні масштабну програму гуманітарної підтримки «Спільно», яка забезпечує дітей та їхні родини соціальними послугами та захистом [12]. Програма охоплює надання фінансової, психологічної та соціальної підтримки, а також організацію освітніх та реабілітаційних програм. Окремо хочемо наголосити на складових освітніх ініціатив програми: *відновлення навчального процесу*; *психосоціальна підтримка* (курси та програми, які допомагають дітям справлятися з травматичними переживаннями та адаптуватися до нових умов); *навчання нових навичок* (професійні курси та майстер-класи); *стипендії та фінансова допомога* (підтримка студентів, які продовжують навчання в вищих навчальних закладах, включаючи стипендії для покриття витрат на освіту); *організація літніх таборів і культурних заходів* (програми, які дозволяють дітям розвивати свої творчі здібності та налагоджувати соціальні контакти). Такі ініціативи не лише допомагають відновити освітній процес, але й сприяють психологічному віднов-

ленню дітей, забезпечують дітям позитивні емоції, але й допомагають їм адаптуватися до нових умов, покращують їх соціальні навички та сприяють відновленню після пережитого стресу.

З 1 січня 2023 р. запрацював проєкт «Захист прав дітей під час війни та в післявоєнний період в Україні», який реалізується у співпраці з урядом України, місцевими організаціями та міжнародними партнерами. Основні аспекти проєкту: *правовий захист*: сприяння в захисті прав дітей на законодавчому рівні, включаючи розробку нових норм та політик; *соціальна підтримка*: надання психологічної та соціальної допомоги дітям, які пережили травму, а також підтримка внутрішньо переміщених осіб; *освіта*: забезпечення доступу до освіти, в тому числі через створення безпечних навчальних середовищ та організацію дистанційного навчання; *здоров'я*: підтримка медичних програм, включаючи вакцинацію та доступ до медичних послуг для дітей; *партнерство*: співпраця з урядовими структурами, НУО та міжнародними організаціями. Проєкт має на меті не тільки негайну допомогу, а й довгострокову підтримку дітей у відновленні їхніх прав та благополуччя після війни.

Соціальна підтримка дітей, які постраждали від збройного конфлікту в Україні частково передбачена «Стратегією державної політики щодо внутрішнього переміщення» [9], одним із завдань якої є соціальна адаптація дітей у нових місцях проживання. На сьогодні вже частково реалізовано Стратегію, а саме: прийнято законодавство, яке регулює права і потреби внутрішньо переміщених осіб, зокрема законів, що забезпечують соціальні гарантії, доступ до освіти та медичних послуг; запроваджено програми грошової допомоги для ВПО, які дозволяють покривати основні витрати на проживання; впроваджено курси та програми з адаптації для ВПО, які допомагають їм знайти роботу, отримати освіту або пройти професійну підготовку; створено центри психологічної допомоги для ВПО, що дозволяє їм отримати необхідну підтримку в подоланні травм; впроваджено інформаційні кампанії для підвищення обізнаності про права ВПО та доступні ресурси; залучено НУО для реалізації програм підтримки, що допомагають вирішувати конкретні проблеми ВПО. Ці заходи мають на меті поліпшення умов життя внутрішньо переміщених осіб та їхню інтеграцію в нові громади.

Міжнародна організація з міграції (МОМ) також має досвід роботи в умовах війни в Україні. МОМ залучає медичні бригади до надання допомоги людям, які живуть в окупованих або постраждалих від бойових дій регіонах, забезпе-

чуючи доступ до медичних послуг, вакцинації та психосоціальної підтримки. Ці ініціативи допомагають покращити здоров'я та благополуччя населення в складних умовах.

В Україні активна онлайн-платформа «Діти Війни», де у рубриці корисна інформація можна знайти наступне: «Як повідомити про воєнний злочин (інформація для підлітків)», «10 правил безпеки за кордоном», «Правила безпеки під час війни», «Допомога дітям, які отримали поранення», «Довідник контактів організацій і установ, що надають допомогу в умовах воєнного стану», «Що робити з дитиною, яка опинилася без супроводу дорослих», відео курс «Що потрібно знати, щоб взяти дитину у родину», «Якщо вам особисто стало відомо про воєнні злочини, скоєні росіянами проти дітей» та ін. Вважаємо, що дана інформація буде корисною, як для дітей, підлітків та дорослих. Інформаційний механізм підтримки постраждалих дітей є одним з ключових у поширенні обізнаності населення щодо їхніх прав, створення безпечного простору та допомоги у випадку загрози.

Для допомоги дітям, які опинилися у складних ситуаціях у воєнний час Офіс Президента України спільно з ЮНІСЕФ та Міністерством соціальної політики України створили Telegramбот «Дитина не сама» [3]. Перейшовши за посиланням https://t.me/dytyna_ne_sama_bot можна повідомити про загублену дитину чи потребу у прихистку.

З початку війни в Україні *Global fund for children* (GFC) схвалив 157 екстрених грантів на загальну суму понад 3,1 мільйона доларів США для підтримки 76 громадських організацій, які допомагають дітям і сім'ям, які постраждали від війни [1].

На сьогодні в Україні діє кілька грантів і програм, спрямованих на допомогу дітям та сім'ям, які постраждали від війни: **гранти від UNICEF**: дитячий фонд ООН фінансує проекти, які забезпечують доступ до освіти, медичних послуг і психосоціальної підтримки для дітей; **гранти від міжнародних організацій**: організації, такі як Міжнародна організація з міграції (МОМ), USAID, Save the Children та інші, пропонують фінансування для проектів, спрямованих на підтримку дітей та родин у кризових ситуаціях; **фонди від урядів інших країн**: деякі країни надають гранти через свої посольства або консульства в Україні для підтримки соціальних програм, зокрема для дітей; **фонди від благодійних організацій**: національні та міжнародні благодійні фонди можуть пропонувати гранти для програм, що надають допомогу дітям і сім'ям, які постраж-

дали від війни; **гранти від українського уряду**: держава може ініціювати програми фінансування для НУО, які працюють з постраждалими дітьми.

Зокрема, велику частку реалізації соціальної підтримки дітям реалізовує недержавний сектор, наприклад БФ «Голоси дітей», який разом із громадами та місцевим бізнесом створює інклюзивні простори, майданчики, сенсорні кімнати, хаби тощо для дітей і підлітків. У фокусі – прифронтові громади, у яких дитяча інфраструктура відсутня або зазнала руйнування внаслідок війни, а також громади, де реалізують їхні програми психологічної та психосоціальної допомоги дітям і батькам. Один з видів допомоги закупівля реабілітаційного обладнання для лікарень, реабілітаційних центрів та інших спеціалізованих установ, що займаються реабілітацією дітей, які мають мінно-вибухові травми [2]. Також є заняття когнітивно-поведінкових технік, стабілізаційна програма для розвитку ресурсів, вміння керувати своїми навичками, заняття з арт-терапії та піскової терапії для дітей і дорослих, подолання страхів. Аналізуючи оприлюднені історії дітей, які постраждали від збройного конфлікту в Україні, БФ «Голоси дітей» надав підтримку дітям, які зазнали серйозного поранення під час російської атаки, пережили російську окупацію та депортацію, виникненню страхів унаслідок повномасштабного вторгнення, проблем із житлом.

У благодійному проєкті Карітас України «ДІТИ ТА ВІЙНА. Педагогічна та психосоціальна підтримка дітей та молоді, які постраждали від війни в Україні», діти відвідують структуровані заняття за методикою «Безпечний простір», розробленою Центром психічного здоров'я і психосоціального супроводу Національного університету «Києво-Могилянська академія» (НаУКМА). Ці заняття спрямовані на формування стресостійкості. Також для підлітків передбачена серія неформальних тренінгів та навчальних заходів з професійної орієнтації, вибору професії та інструментів пошуку роботи, мотивації до подальшого навчання, напрацювання соціальних навичок і компетенцій [4].

Всеукраїнський БФ «Таврійський» створений з метою допомоги дітям війни з України. Здійснюючи збір коштів для допомоги дітям, які постраждали від бойових дій, підтримують розвиток дитячої творчості, у підвищенні життєстійкості. Ще декілька організацій у які можуть звертатися діти та їх сім'ї під час війни : «Gen.Ukrainian»; «СОС Дитячі містечка Україна»; «Постраждалі Діти Війни», БФ «Процвітай», тощо.

Соціальні інститути відіграють ключову роль у соціальній підтримці дітей, що постраждали від воєнних дій. Освітні установи, такі як садочок,

школи, вищі навчальні заклади, надають безпечне середовище для навчання, соціальної адаптації, психологічна служба надає психосоціальну підтримку. Медичні заклади забезпечують реабілітацію, соціальні служби та служби у справах дітей здійснюють оцінку потреб дітей та сім'ї та допомагають з оформленням статусу, направленні до інших фахівців таких, як медичних, педагогічних працівників, психологів, реабілітологів. Неприбуткові організації та міжнародні фонди, такі як ЮНІСЕФ, пропонують гуманітарну допомогу та організують реабілітаційну підтримку. Місцеві громади та релігійні організації забезпечують емоційну підтримку і волонтерську допомогу. Координація між цими інститутами є критично важливою для забезпечення комплексного підходу забезпечення найкращих інтересів дитини та зменшення впливу війни на психосоціальний розвиток дітей.

Висновки. Ефективна соціальна підтримка повинна бути багатогранною, включаючи психотерапевтичну допомогу, освітні програми, соціальні послуги та інтеграцію дітей у громаду. Тільки комплексний підхід здатний задовольнити різноманітні потреби дітей. Участь волонтерів і громадських ініціатив може значно підвищити ефективність програм підтримки, надаючи дітям додаткові ресурси і можливості. Інформаційні кампанії зможуть допомогти зменшити стигму, сприяючи більшій соціальній інтеграції та підтримці, а регулярний моніторинг ситуації сприятиме адаптації програм соціальної підтримки до нових викликів. Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо в аналізі окремих аспектів соціальної підтримки.

Список літератури:

1. Глобальний фонд для дітей. Підтримка дітей, які постраждали від війни в Україні. URL: https://globalfundforchildren.org/initiatives/supportingchildren-affected-bytheukraineconflict/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwufq2BhAmEiwAnZqw8oPQv4pxx_eDdtXlCtYPk9Br9malB4fsm7fXscC92UxQCBkOKP8C5BoCkugQAvD_BwE (дата звернення : 24.08.2024 р.).
2. Голоси дітей. Посилення громад і дитячих закладів. URL: <https://voices.org.ua/posylenniahromad-i-dytiachykh-zakladiv/> (дата звернення : 19.08.2024 р.).
3. Дитина не сама. Telegram-бот. URL: https://t.me/dytyna_ne_sama_bot (дата звернення: 22.08.2024 р.).
4. Діти та війна. Карітас України. URL: <https://caritas.ua/cyf/dity-ta-vijna/> (дата звернення : 05.09.2024 р.).
5. Діти, постраждали від війни : хто має право на цей статус і що він дає. Кориспондент.net.

URL : <https://ua.korrespondent.net/articles/4700153-dity-postrazhdali-vid-viiny-khto-maie-pravo-na-tsej-status-i-scho-vin-daie> (дата звернення : 22.08.2024 р.).

6. Життя дітей під час війни Україна – лютий 2024. ЮНІСЕФ. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/43321/file/The%20summary%20report%20of%20the%20Survey%20of%20Ukrainian%20parents_ua.pdf.pdf (дата звернення : 10.09.2024 р.).

7. Петрочко Ж., Датченко Н. Забезпечення найкращих інтересів дитини в умовах війни в Україні. Ввічливість. Humanitas, 2023. Вип. 3. С. 82–90.

8. Порядок надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. Постанова Кабінету Міністрів УКРАЇНИ від 5 квітня 2017 р. № 268. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення : 06.09.2024 р.).

9. Про схвалення Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 312-р Київ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/312-2023-%D1%80#Text> (дата звернення : 20.09.2024 р.).

10. Українські діти потребують захисту та психосоціальної підтримки. Діти війни. URL: <https://childrenofwar.gov.ua> (дата звернення : 02.09.2024 р.).

11. Юнісеф Україна. Майже 2000 дітей загинули або були поранені від початку повномасштабної війни в Україні. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/nearly-2000-children-killed-or-injured-escalation-war-ukraine> (дата звернення : 03.09.2024 р.).

12. Юнісеф Україна. Програма гуманітарної підтримки «Спільно». URL: <https://www.unicef.org/ukraine/spilno-social-support> (дата звернення: 03.09.2024 р.).

References:

1. Hlobalnyi fond dlia ditei. Pidtrymka ditei, yaki postrazhdaly vid viiny v Ukraini. [The Global Fund for Children. Support for children affected by the war in Ukraine]. Retrieved from: https://globalfundforchildren.org/initiatives/supportingchildren-affected-bytheukraineconflict/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwufq2BhAmEiwAnZqw8oPQv4pxx_eDdtXlCtYPk9Br9malB4fsm7fXscC92UxQCBkOKP8C5BoCkugQAvD_BwE [in Ukrainian].
2. Holosy ditei. Posylennia hromad i dytiachykh zakladiv. [Children's voices. Strengthening Communities and Child Care Facilities]. Retrieved from : <https://voices.org.ua/posylenniahromad-i-dytiachykh-zakladiv/> [in Ukrainian].
3. Dytyna ne sama. Telegram-bot. [The child is not alone. Telegram bot]. Retrieved from : https://t.me/dytyna_ne_sama_bot [in Ukrainian].

4. Dity ta viina. Caritas Ukrainy. [Children and war. Caritas Ukraine]. Retrieved from : <https://caritas.ua/cyf/dity-ta-vijna/> [in Ukrainian].
5. Dity, postrazhdali vid viiny : khto maie pravo na tsei status i shcho vin daie. Koryspondent.net. (2024). [Children affected by the war: who is entitled to this status and what it gives. Corispondent.net]. Retrieved from: <https://ua.korrespondent.net/articles/4700153-dity-postrazhdali-vid-viiny-khto-maie-prav-o-na-tsei-status-i-scho-vin-daie> [in Ukrainian].
6. Zhyttia ditei pid chas viiny Ukraina – liutyi 2024. YuNISEF. (2024). [Children’s lives during the war Ukraine – February 2024. UNICEF]. Retrieved from: https://www.unicef.org/ukraine/media/43321/file/The%20summary%20report%20of%20the%20Survey%20of%20Ukrainian%20parents_ua.pdf.pdf [in Ukrainian].
7. Petrochko Zh., Datchenko N. (2023). Zabezpechennia naikrashchych interesiv dytyny v umovakh viiny v Ukraini. [Ensuring the best interests of the child in the conditions of war in Ukraine]. Vvichlyvist. Humanitas, 2023. issue. 3. pp. 82–90.
8. Poriadok nadannia statusu dytyny, yaka postrazhdala vnaslidok voiennykh dii ta zbroinykh konfliktiv. Postanova Kabinetu Ministriv UKRAINY vid 5 kvitnia 2017 r. № 268. [The procedure for granting the status of a child who suffered as a result of hostilities and armed conflicts. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 5, 2017 No. 268]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268-2017-%D0%BF#Text>.
9. Pro skhvalennia Stratehii derzhavnoi polityky shchodo vnutrishnoho peremishchennia na period do 2025 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2023-2025 rokakh. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 7 kvitnia 2023 r. № 312-r Kyiv. [On approval of the State Policy Strategy on Internal Displacement for the period up to 2025 and approval of the operational plan of measures for its implementation in 2023–2025]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/312-2023-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
10. Ukrainski dity potrebuut zakhystu ta psykhosotsialnoi pidtrymky. Dity viiny. (2024). [Ukrainian children need protection and psychosocial support. Children of war]. Retrieved from: <https://childrenofwar.gov.ua> [in Ukrainian].
11. Yunisef Ukraina. Maizhe 2000 ditei zahynuly abo byly poraneni vid pochatku povnomasshtabnoi viiny v Ukraini. (2024). [UNICEF Ukraine. Almost 2000 children have been killed or injured since the beginning of the full-scale war in Ukraine]. Retrieved from: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/nearly-2000-children-killed-or-injured-escalation-war-ukraine> [in Ukrainian].
12. Yunisef Ukraina. Prohrama humanitarnoi pidtrymky «Spilno». [UNICEF Ukraine. Spilno Humanitarian Support Program]. Retrieved from: <https://www.unicef.org/ukraine/spilno-social-support> [in Ukrainian].

© Е. І. Костишин, Ю. О. Шевців, 2024.

Оглядова стаття.

Надійшла до редакції 30.09.2024.

Прийнято до публікації 01.11.2024.